

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТЕХНОЛОГІЙ ТА
ДИЗАЙНУ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор КНУТД

І.М. Грищенко

“ 07 ” лютого 2017 р.

ПРОГРАМА ДОДАТКОВОГО ВСТУПНОГО
ВИПРОБУВАННЯ

з дисципліни

«Історія держави і права України та
зарубіжних країн»

для здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти
зі спеціальності 081 «Право»

за освітньою програмою «Господарсько-правова діяльність»

РЕКОМЕНДОВАНО

Вченою радою факультету
підприємництва та права

від “ 15 ” лютого 2017 р.

Протокол № 9

РОЗГЛЯНУТО ТА СХВАЛЕНО

на засіданні кафедри
господарського права

від “ 07 ” лютого 2017 р.

Протокол № 11

Київ - 2017

ВСТУП

Вступне випробування з дисципліни “Історії держави і права України та зарубіжних країн” проводиться в Київському національному університеті технологій та дизайну на факультеті підприємництва та права для здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 081 “Право”.

Метою вступного випробування є перевірка фахових знань та вмінь щодо: а) опанування основних положень і понять, передбачених програмою курсу; б) отримання знань про загальну історію держави та права України і зарубіжних країн; в) дослідження процесів виникнення, утворення і розвитку держави і права у певній конкретній історичній обстановці в Україні і у кожній окремій зарубіжній країні в хронологічній послідовності; г) з’ясування питань виникнення, розвитку, а також занепаду історичних типів держави та права, форм держави та права, їх різновидів, причин і наслідків організаційних і структурних змін у державному апараті і системах права.

Вимоги до здібностей і рівня підготовки абітурієнтів. Для успішного засвоєння дисциплін, передбачених навчальним планом факультету ІІІ КНУТД по підготовці фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти абітурієнти повинні мати перший (бакалаврський) рівень вищої освіти за спеціальністю 081 “Право” та володіти здібностями засвоєння знань, умінь і навичок в галузі юридичних наук і професійної підготовки. Обов’язковою умовою є володіння українською мовою як державною.

Характеристика змісту програми. Програма складається з тестового матеріалу який інтегрує знання з історії держави та права України і зарубіжних країн, передбачених програмою підготовки фахівців вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти. За змістом тестові завдання вміщують матеріал з історії держави і права зарубіжних країн та історії держави і права України.

Відповідь на варіант тестового завдання слід давати чітку, без виправлень. У запропонованій програмі наводяться розділи і їх короткий зміст.

ОПИС ОСНОВНИХ РОЗДІЛІВ ТА ЇХ КОРОТКИЙ ЗМІСТ.

1. Вступ. Рабовласницькі та феодальні держави і право.

Предмет, методи вивчення та періодизація курсу «Історії держави та права зарубіжних країн».

Поняття та сутність рабовласницької держави і права. Функції і механізм рабовласницької держави. Форми рабовласницької держави. Функції і форма рабовласницького права.

Держава і право Стародавнього Сходу. Особливості розвитку рабовласницьких країн Стародавнього Сходу. Соціально-класова структура давньосхідних суспільств. Місце і роль релігій в країнах Стародавнього Сходу. Стародавньосхідна деспотія. Основні відомства управління. Азіатський спосіб виробництва. Джерела та основні риси права держав Стародавнього Сходу.

Право Стародавнього Єгипту. «Повчання гераклеопольського царя своєму сину Мерікара».

Вавилон і Ассирія. Закони царя Хаммурапі: майнові відносини, шлюбно-сімейні відносини, злочини і покарання, судовий процес. Закони держави Ешнунни.

Держава і право Стародавньої Індії. Основні риси права Стародавньої Індії. Соціальна структура і правовий статус населення. Касты /Варни/. Державний устрій. Закони Ману: майнові відносини, шлюбно-сімейні відносини, злочини і покарання, судовий процес.

Поняття та сутність феодальної держави і права. Функції і механізм феодальної держави. Форми феодального права.

2. Держава та право Великої Британії, Франції та Німеччини.

Поняття та етапи розвитку феодальних держав та права. Держава і право феодальної Великої Британії. Особливості державного розвитку Англії в період раннього феодалізму.

Станово-представницька монархія в Англії. Реформи Генріха II. Утворення станово-представницької монархії в Англії. Парламент. Прийняття Великої хартії вольностей 1215 р. Правове становище різних груп населення Англії за Великою хартією вольностей 1215 р.: права і привілеї великих баронів, відображення в Хартії інтересів лицарів і городян. Значення Великої хартії вольностей 1215 р. в історії феодальної держави і права Англії. Особливості станово-представницької монархії в Англії. Характерні риси права.

Особливості абсолютизму в Англії. *«Акт про супрематію»*. Королівська влада і парламент. Центральні органи влади та управління. Держава і церква.

Держава і право феодальної Франції. Виникнення держави франків: Верденський трактат. Реформи Карла Мартелла. Виникнення Франкської держави: держава Меровінгів; імперія Каролінгів. Розпад Франкської імперії. Верденський договір 843 р. Реформи Карла Мартелла. Формування феодальних відносин. Розвиток феодальної власності на землю. Феодальний імунітет, Васалітет. Державний устрій. Двірцево-вотчина система управління. Суспільний лад. Марка – община франків. Держава і право ранньофеодальної Франції.

Варварські правди та їх загальна характеристика. Салічна правда - пам'ятка ранньофеодального права франків: злочини проти приватної власності, злочини проти особи, судовий процес.

Станово-представницька монархія у Франції. Формування правових основ станового устрою. Виникнення і розвиток сеньйоріальної монархії: центральна королівська адміністрація, місцеве управління. Реформи Людовіка IX. Зміни у

правовому становищі станів у XIV - XV ст. Утворення станово-представницької монархії у Франції. Генеральні штати. Посилення королівської влади. Центральне і місцеве управління. Організація фінансового управління. Організація збройних сил. Судова система. Великий березневий ордонанс 1357 р.

Французький класичний абсолютизм. Людовік XIV. Центральні органи управління Франції. Королівська рада. Ліквідація станово-представницьких органів та посилення необмеженої королівської влади. Створення бюрократичного апарату управління. Армія і поліція. Судова система. Розвиток права. Злочини та покарання. Судочинство.

Держава і право феодальної Німеччини. Передумови виникнення, порядок формування, структура і повноваження станово-представницьких установ у Німеччині. Особливості станово-представницької монархії у Німеччині. Золота булла 1356 р. Рейхстаг та ландтаги. Кароліна – кодекс феодального кримінального та кримінально-процесуального права феодально-роздрібленої Німеччини.

Князівський абсолютизм у Німеччині. Абсолютна монархія в Німеччині, її особливості. Князівський абсолютизм. Поліцейська держава в Пруссії. Роль бюрократичного апарату, суду, армії, поліції. Джерела та характерні риси права. Кароліна 1532 р. Кримінальне право та процес.

3. Держава та право США (XVIII-XIX ст.) та Російської імперії XIX-XX ст.

Економічне і політичне становище американських колоній Англії. Війна за незалежність. Декларація незалежності 1776 р. і утворення США. Статті Конфедерації США 1781 р., їх загальна характеристика. Прийняття Конституції США 1787 р., її зміст. Перший цикл поправок до Конституції США (1791 р.). Громадянська війна 1861-1865 рр., її економічні і політичні наслідки. Другий цикл поправок до Конституції США (1865-1870 рр.). Реконструкція Півдня.

Виникнення Ку-клукс-клану. Конгрес. Президент. Місцеве управління, суд і поліція.

Державний та суспільний устрій Російської імперії в ХІХ ст. Причини буржуазних реформ 60-70 рр.: економічні, політичні, соціальні. Селянська реформа 1861 р., Судова реформа 1864 р., Земська реформа 1864 р., Міська реформа 1870 р., Військова реформа 1874 р. Запровадження Інституту земських дільничих начальників. Положення про губернські та повітові земські установи 1890 р. Контрреформи 1880-90 рр. Міське положення 1892 р. Розвиток права. Цивільне право. Кримінальне право. Судовий процес.

Вплив першої російської революції на зміни в суспільному ладі та державному устрої. Аграрне законодавство П. Столипіна.

Маніфест від 17 жовтня 1905 року. Царська влада. Державна Дума та Державна рада, їх взаємодія. Державний переворот 3 червня 1907 року. Режим надзвичайного стану і охорони. Посилення поліції. Держава і право Російської імперії періоду Першої світової війни.

Криза царизму. Лютнева буржуазно-демократична революція 1917 року. Утворення рад та Тимчасового уряду. Двовладдя.

Державний устрій. Проголошення Росії республікою. Законодавство Тимчасового уряду.

Оформлення конституційної монархії в Росії.

4. Держава та право Союзу РСР.

Повалення Тимчасового уряду. ІІ Всеросійський з'їзд рад та його нормативно-правові акти. Створення Ради Народних Комісарів.

Вибори і розпуск Установочних зборів. Утворення Радянського державного апарату. "Декларація прав трудящого і експлуатованого народу".

Встановлення Радянської влади на місцях. Розгром опозиційних партій і утворення однопартійної системи.

Створення каральних органів. Організація радянської міліції. Утворення ВЧК та її органів на місцях. Виникнення судових та позасудових органів. Організація Червоної Армії. Формування основ радянського законодавства. Основи цивільного права, Основи кримінального права, Основи судочинства. Декрет РНК “Про червоний терор” 1918 р. Будівництво збройних сил. Інститут військових комісарів.

Громадянська війна та її вплив на перебудову більшовицького державного апарату. Ревкоми. Комбідри. Політика “воєнного комунізму”. Згорання цивільно-правових і розширення воєнно-адміністративних методів керівництва економікою. ВРНГ і створення централізованої системи управління.

Розвиток федеративних взаємовідносин радянських республік. Формування федеративного устрою РРФСР. Утворення Закавказької Радянської Федеративної Республіки.

Перший та Другий Всеросійський з'їзд Рад та їх акти. Утворення СРСР. Формування радянського права та його характеристика: а) цивільне право; б) шлюбно-сімейне право; в) земельне право; г) кримінальне право. Конституція СРСР 1924 року. Загальна характеристика.

Перша кодифікація радянського законодавства. Розробка та прийняття Конституції СРСР 1936 р., її основні положення. Правові засади масових репресій у 30 - х роках. Утворення неконституційних надзвичайних репресивних органів. Реорганізація державного апарату СРСР у роки Великої Вітчизняної війни. Основні тенденції в розвитку права в післявоєнний період. Реорганізація правоохоронних органів в 50-60-ті роки. Початок реабілітації незаконно репресованих. Ліквідація позасудових органів.

Зміни в судовій системі. Основи судового устрою СРСР /1958 р./

Розбіжності між Конституцією, законами та реальною практикою партійного і державного життя. Проблеми національно-державного будівництва.

Кодифікація законодавства СРСР і союзних республік. Відомча нормотворчість Основні зміни в праві під час війни та у повоєнний період: II – кодифікація радянського законодавства; Прийняття нової Конституції 1977 р. Зміни в політичній системі СРСР у період перебудови. Тенденції в національно-державному будівництві. Серпневий путч 1991р. Розпад Союзу РСР та його наслідки.

Утворення СНД, проблеми міждержавних стосунків.

5. Держава та право країн світу в XX на початку XXI ст.

Державно-правові наслідки Першої світової війни: розпад Австро-Угорської імперії та державно-правовий розвиток Австрії, Угорщини, Чехословаччини, королівства Південно-Слов'янського (Югославське); проголошення незалежності Фінляндії, Польщі; зародження фашистського руху в Італії, Німеччині. Встановлення та законодавче оформлення фашистської диктатури в Італії. Корпоративна держава в Італії, корпоративний устрій Муссоліні.

“Новий курс” президента США Ф. Рузвельта. Каральні органи США. Поправки до американської Конституції.

Розвиток виборчого права в XX ст. у Великобританії.

Державно-правовий розвиток Німеччини між двома війнами: Листопадова революція 1918 р. Скликання Установчих зборів. Конституція 1919 р. Державно-правова система Німеччини в період націонал-соціалістичної диктатури. Репресивний апарат. Поділ Німеччини. Окупаційний режим: проголошення НДР.

Конституція НДР 1949 р.; б) утворення ФРН - Бонська Конституція 1949 р. Нюрнберзький процес. Утворення єдиної Німецької держави у 1990 р.

Проголошення незалежності Литви, Естонії, Латвії та їх законодавче оформлення. Особливості італійського та японського фашизму.

Зміни в державному апараті Франції після першої світової війни. Посилення ролі уряду. Падіння Третьої республіки. Конституційний розвиток Франції після Другої світової війни. IV республіка у Франції. Конституція 1946 року. Проголошення V республіки у Франції і особливості Конституція 1958 року. Розвиток держави і права Франції на сучасному етапі.

Криза та крах фашизму в Італії. Проголошення республіки. Конституція 1947 року. Післявоєнний розвиток Японії. Конституція 1947 року. Формування органів державної влади і управління. Державно-політичний розвиток Китаю. Учанське повстання. Падіння монархії. Проголошення Китайської республіки. Конституції 1912 р., 1923 р. Гомінданська республіка. Конституція 1931 року. Утворення та розвиток КНР в 1949 р. Становлення комуністичної влади. Формування політико-правової системи за Конституцією 1954 р. Деформація державно-правового розвитку в період “культурної революції”. Конституція 1982 р. Основні зміни в праві провідних держав світу.

Народно-демократичні революції в країнах Європи. Основні державно-правові та соціальні перетворення. Посилення диктатури комуністичних партій. Спроби звільнення ряду держав Європи від тоталітарних режимів. Криза та розпад системи соціалістичних держав. Демократичні революції 1989-1990 рр. Об'єднання Німеччини, ліквідація тоталітарних режимів. Демократизація держави в Турції. Конституція 1982 р. Розробка першої Конституції КНР 1954 р. Конституція Японії 1947 р. Загальна характеристика. Утворення, структура та основні напрями діяльності ООН.

Національно-визвольні рухи в державах Азії, Африки та Латинської Америки. Визнання незалежності Афганістану (1919 р.). Британська співдружність націй. Конституція Індії 1949 р. Системи вищих органів влади Індонезії згідно Конституції 1948 року. Надання незалежності країнам арабського сходу (Сирія, Ліван – 1948 р., Йорданія – 1946 р., Судан, Марокко, Туніс – 1956 р., Алжир - 1962 р.). Проголошення незалежності Єгипту 18 червня 1953 року, Конституція 1956 р. Утворення ОАР. Виникнення суверенних незалежних держав в Африці (Гана, Гвінея, Танзанія, Уганда, Кенія та ін.).

6. Держава і право України-Русі. Особливості розвитку Галицько-Волинської держави та її права.

Русь в історіографії і джерелах. Східні слов'яни у I - IV ст. Експансія готів. Союзи племен. Антський союз. Наступ слов'ян на балканські володіння Візантії у VII ст. Союзи союзів - Куявія, Славія, Артанія у VII - IX ст. Соціальна диференціація. Київське князівство. Кій, Дір, Аскольд. Об'єднання Києва і Новгороду в єдину державу. Теорії про виникнення держави у східних слов'ян: норманська (Г.Байєр, Г.Міллер), пантиоркська (М. Гумільов), торгівельна (О.Пріцак), полісна (І.Фроянов, О. Дворніченко), традиційна (Б.Рибаків, П.Толочко). Давньоруські та іноземні пам'ятники звичаїв східних слов'ян. Основні риси східнослов'янської державності і права.

Утворення держави - Київська Русь. (IX ст.). Суспільне - політичний лад у другій половині IX - першій третині XII. Князі. Боярство і боярський васалітет. Двірцеві слуги. Духовенство. Купці. Рядовичі. Челядь. Холопи. Кабальні люди. Патроновані люди. Ремісники і молодші чорні люди міст. Общинники. Смерди. Ізгої. Правове становище соціальних груп населення. Державний лад. Ранньофеодальна монархія. Князь. Рада прями князі. Феодальні з'їзди. Народні збори (віче). Чисельна система управління. Двірцево-вотчина система управління. Удільні князі. Посадники. Волостелі. Тіуни. Судова організація.

Пам'ятники історії Давньоруської держави і права. Встановлення давньоруського права. Звичаєве право. "Закон Руський". Церковні статuti. Договори Русі з Візантією. "Руська Правда" та її редакції. Князівське законодавство. Церковні статuti. Літописи. Основні риси давньоруського права. Право власності. Право зобов'язань. Сімейне і шлюбне право. Право спадщини. Поняття і види злочинів. Мета і система покарань. Судовий процес. Значення Давньоруської держави і права у світовій історії.

Феодална роздробленість: періодизація, фактори та наслідки. Основні тенденції розвитку і причини відокремлення князівств. Київське князівство. Переяславське князівство. Чернігово-Сіверське князівство. Галицьке князівство. Володимиро-Волинське князівство. Галицьке-Волинське князівство. Українські землі під владою татар (друга половина XIII - XIV вв.)

Пам'ятники державності і права південно-західних князівств. Звичаї. Скорочена редакція "Руської правди". Князівські грамоти. Міжкнязівські договори. Вплив польсько-литовського законодавства. Основні риси права.

Суспільний лад. Зміни у соціальній структурі населення. Перетворення челяді і смердів у залежних селян. Міське населення. Державний лад. Влада князів. Рада бояр. Феодалні з'їзди. Центральні органи управління. Тисяцький. Сотський. Воєвода. Двірський. Двірцеві чини: отрок, детський, сидельник, стольник. Управління на місцях: тисяцькі, посадники, волостелі, воєводи. Боярське управління.

7. Суспільно-політичний лад і право України у складі Великого князівства Литовського (Литовсько-Руської держави)

Литовсько-Руський період (кінець XIV - 1569р.)- Південно-Західно-українські землі у складі Польщі (кінець XIV - 1569р.). Польсько-Литовський період (1569-1648р.р.) - Річ Посполита. Соціально-економічні і політичні

передумови подолання феодальної роздрібненості. Зростання економічних, політичних і культурних зв'язків між окремими князівствами Південно-Західної Русі і утворення української народності. Виникнення і поширення назви "Україна". Суспільний лад. Князі, бояри, пани радні, пани хоругові, шляхтичі, духовенство, купці. Селянство і його розряди. Зростання панщини й інших форм залежності селян. Міське населення. Посилення феодального, політичного і релігійного гніту в кінці XVI першій половині XVII ст. Державний лад. Великий князь (господар). Рада. Великий вальний сейм. Адміністративно-територіальний поділ. Адміністративно-правові реформи 1425-1435р.р. Ліквідація князівств. Загарбання татаро-турецькими феодалами території південноукраїнських земель. Приєднання Чернігово-Сіверської землі до Російської держави. Заселення Слобідської України.

8. Державно-правове становище України під владою Польщі та Речі Посполитої Польської.

Люблінська унія 1569 та її політичні наслідки. Шляхетська республіка. Король. Сенатська рада. Вальний сейм. Посадові особи. Брестська церковна унія 1596 р. Князівства, землі, області, воєводства, староства і повіти. Міста і села. Ліквідація обласних привілеїв і поширення на Україну польської державно-правової системи. Воєводи і старости. Повітові сейми. Магістрати і ратуші. Місцеве самоврядування на українських землях. Руське, волошське та німецьке право. Українське козацтво і його історичне значення. Козацтво в кінці XV - середині XVII в.: воєнно-адміністративний поділ, законодавчі, виконавчі та судові органи влади, право.

9. Запорозька Січ, політичний устрій та її право.

Запорізька Січ та її роль в історії України. Запорізька Січ - ядро майбутньої української державності. Реєстрове козацтво. Джерела права. Звичаї. Польсько-

литовське законодавство. Городельський привілей 1413 р. Судебник князя Казимира 1468 р. Перший Литовський статут (1529р.) Статут про волоки (1557р.). Артикули Генріха Валуа (1573 р.). Литовський статут 1566 р. Литовський статут третьої редакції (1588 р). Королівські привілеї. Збірки магдебурзького і хелмінського права: М. Яскера (1535 р), П. Щербича, Б.Гроїцького ("Порядок"), П. Кушевича (1646р.) "Ординація війська Запорізького" (1638р.). Судова система. Станові суди. Сеймові, королівські, повітові, церковні, гродські, копні. Основні риси права. Право власності. Право володіння. Оренда. Право зобов'язень. Право спадщини. Сімейно-шлюбне право. Поняття і види злочинів. Мета і система покарань. Основні риси судового процесу.

10. Українська гетьманська держава (Військо Запорозьке) та її право (серед.XVII – кін. XVIII ст.).

Початок війни. Знищення польської адміністративно-політичної системи управління на Лівобережній Україні і в Запорізькій Січі. Зборовська угода 1649 р. і старшинсько-шляхетське самоуправління. Соціальні і політичні суперечності в ході національно-визвольної війни. Формування української держави, її політична форма. Органи центральної влади і управління. Загальновійськова Рада. Рада генеральних старшин. Гетьман. Уряд генеральних старшин. Полковий і сотенний адміністративно-територіальний поділ. Закріплення в органах воєнного управління адміністративно-політичних, фінансових, судових і поліцейських функцій. Полковники. Полкові уряди. Сотенні уряди. Курені і курінні отамани. Міське управління: магістрати і ратуші. Зміни в суспільних відносинах. Ліквідація магнатського і польського шляхетського землеволодіння. Зміцнення старшинського, шляхетського і церковного землеволодіння. Козацтво, його розшарування і правове становище. Міське населення, його розшарування і правове становище. Початок переговорів Б.Хмельницького з Російською державою у 1648 р. Рішення Земського собору від 1 жовтня 1653 р. Рішення Переяславської Ради від 8 січня 1654 р. Україна під протекторатом Росії.

"Березневі статті" 1654 р. Царська грамота від 27 березня 1654 р. Джерела і розвиток права. Гетьманські універсали. Посилення значення норм звичаєвого права. Збереження попередніх прав.

11. Суспільно-політичний лад і право України в умовах Австрійської, Австро-Угорської та Російської імперій (кін. XVIII-поч. XX ст.)

Суспільно-політичне становище Галичини, Молдавії та Закарпаття, що входили до складу Австро-Угорщини. Суспільний лад. Дворянство. Духовенство. Буржуазія. Купці. Почесні громадяни. Польська шляхта. Селянство. Поміщицькі селяни. Державні селяни. Остаточне закріпачення всіх розрядів селян. Панщина. Місячина. Урочна панщина. Відхожі промисли. Селянські промисли. Чумацький промисел. Військові поселенці. Міщани. Цехові ремісники. Робочі люди. Вільнонаймані робітники. Правове становище окремих груп населення. Державний лад. Адміністративно-територіальний поділ. Реформа губерній. Утворення генерал-губернаторств (1801 -1823 рр.). Ліквідація особливостей у правовому становищі окремих губерній. Система органів самодержавного управління Україною. Комітет у справах західних губерній (1831-1848 рр.). Генерал-губернатори. Військові губернатори. Губернські правління, комітети й комісії. Повітовий апарат управління. Земський суд і земський справник. Повітові казначейства. Повітові зібрання дворян та їх предводителі (маршалки). Самоврядування державних селян. Сільська громада й сільський староста. Волосне правління і волосний старшина. Інвентарна реформа 1847-1848 рр. на Правобережжі. Козацьке волосне правління. Судова система. Сільська розправа. Волосна розправа. Повітовий суд. Совісний суд. Губернська палата цивільного суду. Губернська палата кримінального суду. Головний суд на Правобережжі. Генеральний суд на Лівобережжі. Магістратські і ратушні суди. Джерела права. Царське законодавство. Литовський статут редакції 1811 р. Збірники Магдебурзького права. Звичаї. Указна практика. Кодифікація законодавства. "Зібрання Малоросійських прав" 1807 р. "Звід законів Західних губерній" 1838 р.

Сільський судовий статут. Скасування дії норм Магдебурзького права та Литовського статуту і введення в дію "Зводу законів Російської Імперії" редакції 1842р. Основні риси права. Цивільне право. Право власності. Право зобов'язань. Право спадщини. Сімейно-шлюбне право. Кримінальне право. Поняття і види злочинів. Мета й система покарань. Основні риси судового процесу з цивільних і кримінальних справ.

12. Національна державність та право України у 1917-1921 роках.

Утворення місцевих органів влади. Виникнення Української Центральної Ради. Проголошення автономії України. I Універсал 10 червня 1917р. Перший український уряд - Генеральний секретаріат. II Універсал 3 липня 1917 р. Мала Рада. Центральна Рада - крайовий орган влади. III Універсал від 7 листопада 1917 р. IV Універсал від 9 (22) січня 1918 р. Проголошення незалежності України. "Закон про національно-персональну автономію". Конституція Української Народної Республіки 1918р. Введення інституту президентства. Початок формування власної судової системи. Законодавча діяльність. Ліквідація республіканського режиму на Україні 29 квітня 1918 р. Українська Держава. Інститут гетьманства. Грамота "До всього українського народу". "Закони про тимчасовий державний устрій України". Створення збройних сил. Аграрне і робоче законодавство. "Проект загальних основ земельної реформи" (1918 р). Відродження УНР. Трудовий Конгрес. "Універсал Трудового Конгресу". "Закон про форму української влади". Директорія. Всеукраїнська Національна Рада. Конституція УНР 1920 р. "Проект Конституції основ державних законів" О.Ейхельмана. "Закон про тимчасове верховне правління та порядок законодавств в Українській Народній Республіці" і "Закон про Державну Народну Раду" від 12 листопада 1920 р. Аграрне і робоче законодавство. Воєнна диктатура.

13. Радянська державність та право в Україні (1917-1991 рр.).

Становлення радянської влади в Україні. Утворення Української РСР. Перший Всеукраїнський з'їзд Рад робітничих, солдатських та селянських депутатів. Резолюції та постанови Першого Всеукраїнського з'їзду Рад: зміст та юридичне значення. Внесення змін у державно-правовий статус України на II Всеукраїнському з'їзді Рад. Державно-правове будівництво в роки громадянської війни. Зміни в державному апараті в умовах війни. Надзвичайні органи влади. Конституція Української соціалістичної радянської республіки 1919 року: порядок прийняття, структура, зміст та історичне значення. Створення основ радянського права в перші роки становлення влади. Розвиток взаємовідносин УСРР з радянськими республіками. Поетапна підготовка до оформлення союзу: воєнно-політична угода 1919 року; господарсько-політичний союз 1920 року; дипломатична угода 1922 року. Створення Союзу РСР та роль Радянської України у цьому процесі. Суперечки у вирішенні національного питання. Розробка та прийняття Декларації та Договору про утворення СРСР 30 грудня 1922 року. Основні положення та значення договірних документів. Особливості державно-правового статусу України як союзної республіки. Перша кодифікація законодавства Радянської України: причини, основні етапи та наслідки. Характеристика окремих галузей права. Цивільний кодекс УСРР 1922 р. Земельний кодекс 1922 р. Кодекс законів про працю 1922 р. Кодекс законів про сім'ю, опіку, шлюб і акти громадянського стану УСРР 1926 р. Кримінальні кодекси 1922 р. та 1927р. Кримінально – процесуальний кодекс 1922 та 1927 рр. Цивільно-процесуальний кодекс 1924 та 1929 рр. Виправно-трудоий кодекс 1925р. Адміністративний кодекс УСРР 1927 р. Нереалізовані законодавчі проекти: Житловий, Кооперативний). Судова реформа 1922 р. Положення про судоустрій УСРР 1925 р.: зміст та значення.

Державно-правове будівництво 1930 – 1940 рр. Централізація влади і управління. Зрощення партійного і державного апарату. Конституційне та надзвичайне законодавство 30-х років. Конституція УСРР 1929 року: порядок

прийняття та основні положення. Конституція УРСР 1937 року – остаточне підпорядкування загальносоюзним органам. Розвиток окремих галузей права: цивільного, сімейного, трудового, сімейного, колгоспного, кримінального та кримінально-процесуального. Посилення ролі карально-репресивних органів. Закон про судоустрій СРСР, союзних і автономних республік від 16 серпня 1938 року: зміст та значення. Причини та юридичне оформлення приєднання Західної Волині, Східної Галичини, Північної Буковини та частини Бессарабії до складу УРСР. Зміни в державній системі та праві Радянської України в роки Великої Вітчизняної війни. Створення надзвичайних органів влади. Перебудова конституційних органів влади і управління. Реорганізація судових та прокурорських органів. Надзвичайне законодавство та зміни в праві України в умовах війни. Окупаційний режим. Спроби національно-державного будівництва. Рух опору. Боротьба ОУН та УПА. Зміни в суспільному та державному ладі України у повоєнні роки та у період десталінізації (1945 – перша половина 1960 рр). Розвінчання культу особи Сталіна. Реформування судових і правоохоронних органів. Зміни в законодавстві. Хрущовська «відлига». Держава і право України в період «застою». Нова кодифікація загального і республіканського законодавства 60-х – 80-х років. Розробка та прийняття Конституції УРСР 1978 року. Правовий статус УРСР як союзної республіки. Державно-правовий розвиток України в період перебудови (1985 – 1991 рр.) Перебудова. Демократизація. Зміни у державному статусі Української РСР. Реконструкція державного апарату УРСР. Зміни в судочинстві та законодавстві.

14. Держава і право Української незалежної держави (1991-поч. XXI ст.).

Розпад СРСР і угода про утворення СНД. Декларація про державний суверенітет 16 липня 1990 року. Акт проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 р. Реформування існуючих органів влади та створення нових, що відповідають принципам незалежної держави. Закон «Про громадянство

України» та «Декларація прав національностей України». Закон «Про правонаступництво України». Конституційний процес. Чотири етапи конституційного процесу: Концепція нового Основного Закону; створення конституційної комісії 1995р.; Конституційний договір 1995 р.; робота спеціальної комісії; «конституційна ніч». Зміст та значення Конституції 1996 року. Конституційна реформа в Україні: проблеми та досягнення. Формування власної правової системи. Судова реформа в незалежній Україні. Закон «Про судоустрій України» 2002 р. Реформування правоохоронних органів. Створення Служби безпеки України. Реформування МВС інших правоохоронних органів.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ВСТУПНЕ ВИПРОБУВАННЯ

1. Предмет та методи вивчення історії держави та права зарубіжних країн.
2. Періодизація та джерела історії держави та права зарубіжних країн.
3. Характерні риси рабовласницького права.
4. Римська рабовласницька аристократична республіка.
5. Державний лад Вавілону.
6. Виникнення Афіньської рабовласницької держави (реформи Солон і Клісфена).
7. Суспільний устрій Афіньської демократичної республіки.
8. Джерела та основні риси права Риму посткласичного періоду.
9. Кодифікація Юстиніана.
10. Римське рабовласницьке публічне та приватне право.
11. Соціальна структура та державний лад Стародавньої Індії.

12. Закони Ману. Загальна характеристика.
13. Джерела та основні риси права країн Стародавнього Сходу.
14. Джерела та основні риси права Риму найдавнішого періоду.
15. Суспільний устрій та державний лад рабовласницької Спарти.
16. Періодизація та загальна характеристика римського рабовласницького права.
17. Утворення римської рабовласницької держави. Реформи Сервія Тулія.
18. Державний лад Афінської демократичної Республіки.
19. Злочини та покарання за законами Хаммурапі.
20. Римське кримінальне право періоду Республіки.
21. Державний лад Риму в період імперії.
22. Причини встановлення і суть східної деспотії.
23. Державний устрій та суспільний лад Єгипту.
24. Характеристика законів Хаммурапі (Вавілон).
25. Злочини та покарання за законами Ману.
26. Державний лад Арабського халіфату.
27. Характеристика джерел мусульманського права.
28. Велика Хартія вольностей 1215 року (Англія).
29. Правове становище населення в Стародавньому Римі.
30. Правове становище населення в державах Стародавнього Сходу.
31. Суспільний устрій ранньофеодальної держави франків.

32. Закони XII таблиць – пам'ятка права рабовласницького Риму.
33. Форми цивільного процесу в Римській рабовласницькій державі.
34. Джерела та основні риси права Риму класичного періоду.
35. “Салічна правда” – пам'ятка ранньофеодального права франків.
36. Основні форми виникнення рабовласницьких держав.
37. Суспільний устрій Росії в період абсолютної монархії.
38. Основні риси феодального права.
39. Судова реформа в Росії 1864 року та її значення.
40. Формування англійської конституційної монархії. “Хабес корпус акт” 1679 року.
41. “Біль про права” 1688 р.
42. Соборне уложення 1649 року: загальна характеристика.
43. Утворення Московської централізованої держави. Земельний Собор.
44. Державна Дума Росії початку ХХ століття (формування, структура, компетенція).
45. Етапи розвитку феодальних держав Західної Європи.
46. Особливості англійського та німецького абсолютизму.
47. Виникнення станово-представницької монархії в Росії, її особливості.
48. Консульство та імперія Наполеона Бонапарта.
49. Біль про права 1791 року. Перший цикл конституційних поправок Сполучених Штатів Америки.

50. Державний лад франкського королівства.
51. Буржуазна революція і створення буржуазної держави у Франції. Декларація прав людини і громадянина 1789 року.
52. Кароліна – пам'ятка права феодальної Німеччини.
53. Протекторат Кромвеля. “Знаряддя управління” 1653 року.
54. Селянська реформа 1861 року в Російській імперії та її особливості.
55. Конституція РРФСР 1918 року. Розробка, прийняття та загальна характеристика.
56. Цивільний кодекс Франції 1804 року.
57. Золота булла 1356 року (Німеччина).
58. Суспільний лад Московії періоду станово-представницької монархії.
59. Кримінальне право Англії періоду абсолютизму.
60. Кримінальний процес за Кароліною 1532 року.
61. Передумови та основні етапи англійської буржуазної революції.
62. Кримінальне право за Кароліною (1532 рік).
63. Земська та міська реформи в Росії в другій половині XIX століття.
64. Основні принципи Конституції США 1787 року.
65. Кримінальний кодекс Франції 1810 рік.
66. Право Росії за “Артикулами військовими...”.
67. Звід законів Російської імперії. Загальна характеристика.

68. Державний устрій Російської імперії (XVIII – перша половина XIX століття).
69. Реорганізація поліції та армії в Росії в другій половині XIX століття.
70. Якобінська диктатура у Франції та її державний механізм.
71. Станово-представницькі установи Англії, Франції, Німеччини, Польщі (XIII – XV століття).
72. Абсолютна монархія у Франції. Класичний французький абсолютизм.
73. Громадянська війна 1861-1865 років та її вплив на конституційний розвиток США.
74. “Криваве законодавство” в Англії.
75. I Всеросійський з’їзд Рад та його акти доби абсолютизму.
76. Конституційний розвиток Франції після другої світової війни. Конституція 1946 року.
77. Радянсько-німецькі угоди 1939 р. та їх наслідки.
78. Створення радянського державного апарату. (1917-1918 рр.)
79. Кодифікація радянського законодавства в 50-60-ті роки.
80. Конституційний розвиток Франції після другої світової війни. Конституція 1958 року.
81. Жовтневий переворот в Петрограді. II Всеросійський з’їзд Рад та його нормативно-правові акти.
82. Конституція СРСР 1977 року. Характеристика основних положень.
83. Зміни в радянському праві в роки другої світової війни.

84. Перебудова радянського державного апарату в роки Великої Вітчизняної війни.

85. Основні нормативно-правові акти проведення примусової колективізації сільського господарства в СРСР.

86. Перша республіка у Франції. Конституція 1791 року.

87. Кодифікація радянського законодавства в 20-ті роки.

88. Корпоративна держава в Італії, корпоративний лад Мусоліні.

89. Утворення ФРН. Конституція 1949 року.

90. Особливості італійського та японського фашизму.

91. Зміни в державному ладі Росії після Лютневої революції 1917 року.

92. Буржуазно-демократична революція (1918 р.) в Німеччині.

Веймарська Конституція 1919 року.

93. Характеристика Конституції Японії 1947 року

94. Демократичні революції 1989-1990 років в країнах Південно-Східної та Центральної Європи.

95. Основні зміни в діяльності правоохоронних органів СРСР у 50-ті, 60-ті роки.

96. Конституція СРСР 1924 року.

97. “Новий курс” Президента США Ф.Рузвельта.

98. Основні соціальні та державно-правові перетворення в країнах Південно-Східної та центральної Європи після Другої світової війни.

99. Характеристика Конституції Італії 1947 року.

100. Створення німецької імперії. Конституція Німеччини 1871 року.
101. Створення та діяльність радянської міліції в 1917-1920 роках.
102. Статті конфедерації США 1781 р.
103. Війна за незалежність США. Декларація незалежності 1776 року.
104. Конституція СРСР 1936 року. Загальна характеристика.
105. Розпад СРСР. Утворення СНД.
106. Предмет і методи вивчення дисципліни, завдання курсу «Історія держави та права України».
107. Періодизація історії української державності.
108. Виникнення державності у східних слов'ян. Формування Русі.
109. Суспільний і державний лад Русі.
110. Джерела та характерні риси права України княжої доби. «Руська правда»: історія створення, основні списки і редакції.
111. Галицько-Волинська держава: суспільний лад і державний устрій.
112. Формування та суспільний лад Литовсько-Руської держави.
113. Органи станово-представницької монархії: структура, функції, повноваження.
114. Джерела та характерні риси права України у складі Литовсько-Руської держави.
115. Політико-правове становище Галичини під владою Польського королівства (XIV – перша половина XVI ст.)
116. Утворення Речі Посполитої та правові наслідки для України.
117. Джерела та основні риси права України у складі Речі Посполитої.
118. Формування території та політичний розвиток Козацької республіки.
119. Структура та функції органів влади Запорозької Січі.
120. Звичаєве козацьке право.

121. Формування Запорозької Січі, її місце розташування та територія.
122. Структура, функції та компетенція органів влади і управління Січі.
123. Судочинство у Запорізькій січі.
124. Структура та функції реєстрового козацтва.
125. Утворення Української держави, її територія та статус. Договір 1654 р.
126. Устрій Гетьманської держави.
127. Суспільний лад Гетьманщини.
128. Обмеження та ліквідація автономної козацької України протягом ХУІІІ ст.
129. Право Гетьманської держави, його джерела та характерні риси.
130. Гетьманські договірні статті ХУІІ – ХУІІІ ст. і зміни державно-правового статусу Гетьманщини.
131. Кодифікація українського права.
132. Зовнішньополітичний курс Б.Хмельницького.
133. Суспільно-політичний лад західноукраїнських земель другої половини ХУІІ ст. – третьої чверті ХУІІІ ст.
134. Андрусівський договір, Бахчисарайський та «Вічний мир» як поетапна ліквідація автономних прав України.
135. Становлення та розвиток суду і судочинства Гетьманщини.
136. Значення Гадяцької угоди в українському державотворенні.
137. Україно-шведська угода початку ХУІІІ ст. та її наслідки.
138. Конституція П. Орлика та її значення.
139. Організація управління Галичиною і Буковиною після загарбання їх Австрією.
140. Місцеве «самоврядування» та органи урядової адміністрації у

Галичині, Буковині та Закарпатті.

141. Джерела та основні риси права.

142. Поширення російського територіального устрою в Україну.

143. Органи та система управління російського царату в Україні.

144. Судова реформа 1864 р. у Росії та її запровадження в Україні.

145. Поширення російського права в Україну в першій половині XIX ст. та в пореформений час.

СТРУКТУРА ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО ТЕСТУ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ДИЗАЙНУ

ФАКУЛЬТЕТ ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ПРАВА

КАФЕДРА ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор КНУТД

_____ І.М. Грищенко

“ ____ ” _____ 2017 р.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ДОДАТКОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

для здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

зі спеціальності 081 «Право»

освітня програма 08 «Право»

Варіант № 1

ЗМІСТ ТЕСТУ

3. Джерела права держав Стародавнього Сходу:

А) звичаї та релігійні нормами; 2) закони; 3) правові збірники;

Б) звичаї, які були тісно пов'язані з міфічними приписами та релігійними нормами; 2) закони; 3) правові збірники; 4) судові рішення правителів;

В) 1) адміністративні розпорядження вищих посадових осіб; 2) збірники релігійно-моральних та правових приписів (наприклад, у Індії – дхармашастри); 3) міжнародні договори;

Г) джерела, що вказані у п. Б і В.

Затверджено на засіданні кафедри господарського права факультету ПП
КНУТД

протокол № _____ від «_____» _____ 2017 року

Зав. кафедри _____ Кагадій М.І.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДЕЙ

Приймальна комісія оцінює відповіді абітурієнтів за кожне окреме завдання тесту до 10 балів за такими критеріями. Абітурієнт, що виконав правильно усі 10 завдань тесту отримує 100 балів. За неправильно виконане кожне окреме завдання тесту абітурієнт отримує 0 балів. У разі використання

заборонених джерел при вирішенні тестових завдань абітурієнт, на вимогу викладача, залишає аудиторію і отримує 0 балів. За підсумками виконаних тестових завдань абітурієнт може отримати від 0 до 100 балів.

Після перевірки виконаних тестових завдань, загальна кількість отриманих абітурієнтом балів переводиться у ECTS та традиційні академічні оцінки за такою шкалою.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
90-100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73	задовільно	
60-63		
35-59	незадовільно	не зараховано
1-34	незадовільно	

ЛІТЕРАТУРНІ ДЖЕРЕЛА

Основна література

1. Бостан Л.М., Бостан С.К. Історія держави і права зарубіжних країн. (Держава і право епохи станово-кастового суспільства): Навч. посіб. – Запоріжжя: ЗЮІ МВС України, 2000.
2. Всеобщая история государства и права. Под.ред. О.А. Омельченко. Ч. I. – М., 1999.
3. Глиняний В.П. Історія держави і права зарубіжних країн: Навч.посіб./ 6-те вид. – К.: Істина, 2010. – 768 с.
4. Джужа О.М. та ін. Історія держави і права зарубіжних країн. Навчальний посібник, К., Атіка, 2006.
4. Захарченко П.П. Історія держави і права зарубіжних країн. Навчальний посібник, К., 2010.
5. История государства и права зарубежных стран. Под.ред. О.А. Жидкова и Н.А. Крашенниковой. – М., 1998.
6. История государства и права России. Учебник. Под редакцией Ю.П.Титова М.: 2000.
7. Історія держави і права зарубіжних країн [Текст] : посіб. для підготов. до іспитів / В. І. Орленко, В. В. Орленко. – Вид. 4-е, стер. –К. : Вид. Паливода А. В., 2010. – 243 с.
8. Історія держави і права зарубіжних країн Хрестоматія. За ред. Гончаренко В.Д. К., 2002.
9. Історія держави та права України: Підручник / За ред. А.Чайковського. – К., 2003.

10. Кормич А. І. Історія вчень про державу та право. Навчальний посібник. Видавництво: К.: Правова єдність, 2009. – 312 с.
11. Кузьминець О., Калиновський В. Історія держави та права України: Навч. посібник. – 2-ге вид. – К., 2002.
12. Ливанцев К.Е. История буржуазного государства и права. – М., 1986.
13. Макарчук В.С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн. Навчальний посібник. – Вид-во: Аттіка – 2009. – 622 с.
14. Макарчук В.С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн: Навч. посібник. – 3. вид., допов. – К. : Атіка, 2001.
15. Мудрак І. Д. Історія держави і права зарубіжних країн: Курс лекцій. – Ірпінь, 2001.
16. Музыченко П.П. Витман К.Н. История государства и права зарубеж. стран. История государства и права Росии. Уч. пособие Ч. II. Харьков 2001. – 624 с.
17. Омельченко О.А. Всеобщая история государства и права. Учебник в 2 ч. ч. 1 т. 2. М 1998
18. Омельченко О.А. Всеобщая история государства и права. Учебник т. II. – М., 1998.
19. Страхов М.М. Історія держави і права зарубіжних країн: Підручник. – Х.: Право, 2001.
20. Федоров К.Г. Історія держави і права зарубіжних країн.– К.: Вища школа, 1994.
21. Хома Н.М. Історія держави та права зарубіжних країн: Навч. посіб. – К.: Каравела, 2003.
22. Шигаль Д.А. Історія держави і права зарубіжних країн [Текст]: курс лекцій / Д. А. Шигаль. – Х. : ФІНН, 2010. – - 340 с.

23. Шевченко О.О. Історія держави та права зарубіжних країн. Хрестоматія К: Вентурі 1995.

Додаткова література:

1. Авдеева О.А. История формирования научного понимания права. – Иркутск, 1996.
2. Авер'янов В.Б. Принципи верховенства права у сфері виконавчої влади: питання теорії та практики реалізації // Право України. - 2010.- №3. - С.72-79.
3. Авер'янов В.Б. Проблеми організації виконавчої влади // Правова держава – Вип. №7.-1996.-С. 20-29.
4. Административное право зарубежных стран. Учебное пособие. - М.: Издательство “Спарк”, 1996.
5. Алексеев С.С. Право на пороге нового тысячелетия / некоторые тенденции мирового правового развития – надежда и драма современной эпохи. - М.: Статус, 2000.
6. Андреев М.Д. Теория как форма организации научного знания. – М., 1979.
7. Аннерс Э. История европейского права/ Пер. с швед.–М.,1996.
8. Богачевська-Хом'як М. Білим по білому. Жінки в громадянському житті України. 1884-1939. – К.,1995.
9. Бойко О. Історія України: Навчальний посібник/ Олександр Бойко,. - 3-тє вид., випр., доп.. – К.: Академвидав, 2007. – 687 с.
10. Бульба-Боровець Т. Армія без держави. – Вінніпег, 1981.
11. Вегеш М. Карпатська Україна (1938-1939) – Ужгород,1993.
12. Верстюк В. Ф. Українська Центральна Рада: Навч. посібник. - К.: Заповіт, 1997.

13. Власовський І. Нарис історії Української Православної Церкви. – Нью-Йорк, 1977.
14. Волковинський В. Нестор Махно. Легенди і реальність. – К., 1994.
15. Гладун В.О. Українська державність в роки національно-визвольних змагань 1917–1921 рр.: Навчальний посібник. / В.О.Гладун, І.П.Задерейчук, О.В.Старіцин. – Сімферополь: вид., 2009. – 200 с.
16. Грищук В.К. Кодифікація кримінального законодавства України. – Львів, 1992.
17. Декларація про державний суверенітет України, ухвалена Верховною Радою Української РСР 16 липня 1990 року // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1990. – № 31. – Ст. 429.
18. Довідник з історії України. А-Я / Підкова І., Шуст Р. – К., 2002.
19. Іванов В. Історія держави і права України : Навчальний посібник/ В'ячеслав Іванов; Міжрегіональна акад. управління персоналом. - К.: МАУП. – 2002. – Ч. 2. – 2003. – 223 с.
20. Історія держави і права України: Академічний курс: У 2 т.: Підручн. для студ. юридичн. спец. вузів/ Ред. В.Я. Тацій, А.Й.Рогожин; Академія правових наук України, Нац. юрид. академія України ім. Ярослава Мудрого. - К.: Ін Юре. – 2000 – Т.1. – 2000. – 646 с.
21. Історія держави і права України: Академічний курс: У 2 т.: Підручн. для студ. юридичн. спец. вузів/ Ред. В.Я. Тацій, А.Й.Рогожин; Академія правових наук України, Нац. юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – К.: Ін Юре. – 2000 – Т.2. – 2000. – 577 с.

22. Історія держави і права України: Навч. посіб. / За ред. А.С.Чайковського; М-во освіти і науки України. Ін-т екон., упр. та госп. права. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 383 с.
23. Історія держави і права України: Курс лекцій / О.О.Шевченко, В.О.Самохвалов, В.П.Капелюшний, М.О.Шевченко; За ред. В.Г.Гончаренка. - К.: Вентурі, 1996. – 285 с.
24. Історія держави і права України: Навч. посіб. / А.С. Чайковський (кер. кол. авт.), В.І. Батрименко, О.Л. Копиленко та інші; За ред. А.С. Чайковського. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 384 с.
25. Кагадій М.І. Юридична практика в правовій системі України: Монографія / За заг. ред. професора В.С. Гопанчука. – К.: Національна академія внутрішніх справ, 2011. – 218 с.
26. Колодій А.М. Права, свободи та обов'язки людини і громадянина в Україні: Підручник / А.М. Колодій, А.Ю. Олійник. – К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. – 350 с.
27. Кормич Л. Історія України: Підручник/ Людмила Кормич, Володимир Багацький; М-во освіти і науки України. - 2-ге вид., доп. і перероб.. - К.: Алерта, 2006. – 412 с.
28. Котова Н. Історія України: Навчальний посібник/ Наталія Котова,. - Харків: Одіссей, 2005. – 413 с.
29. Кравченко Ю.Ф. Свобода як принцип демократичної правової держави: Монографія / Ю.Ф. Кравченко. – Харків: Вид-во Нац. Ун-ту внутр. справ, 2003. – 406 с.

30. Кузьминець О. Історія держави і права України: Навчальний посібник/ Олександр Кузьминець, Валерій Калиновський, Петро Дігтяр. – К.: Україна, 2000. – 427 с.
31. Кульчицький В. Історія держави і права України: Навчальний посібник/ Володимир Кульчицький, Борис Тищик. – К.: Атіка, 2001. – 318 с.
32. Лановик Б. Історія України: Навчальний посібник/ Богдан Лановик, Микола Лазарович, – 3-е вид., виправлене і доп. – К.: Знання-Прес, 2006. – 598 с.
33. Литвин М. Українсько-польська війна 1918-1919 рр. – Львів, 1998.
34. Лозовий В. С. Пошук Директорією ідейно-політичних засад відновлення діяльності УНР // Український історичний журнал, 2000. – № 5.
35. Музиченко П. Історія держави і права України: Навчальний посібник/ Петро Музиченко, – 5-те вид., випр. і доп. – К.: Знання, 2006. – 437 с.
36. Олійник А.Ю. Конституційно-правовий механізм забезпечення основних свобод людини і громадянина в Україні: Монографія / А.Ю. Олійник. – К.: Алерта, КНТ, Центр навчальної літератури, 2008. – 472 с.
37. Олійник А.Ю. Основи історії і теорії держави та права [текст]: навчальний посібник / А.Ю. Олійник. К.: «Центр учбової літератури», 2015. – 200 с.
38. Олійник М. Історія України: Навчальний посібник для студентів дистанційної та заочної форм навчання / Микола Олійник, Іван Ткачук, – 3- вид., виправлене та доповнене. – Львів: Новий Світ, 2007. – 262 с.
39. Орленко В. І. Історія держави і права України: Посібник для підготовки до іспитів/ В. І. Орленко, В. В. Орленко, - К.: Вид. Паливода А. В., 2006. - 161 с.

40. Солдатенко В. Ф. Українська революція. Історичний нарис. – К.: Либідь, 1999.
41. Терлюк І. Історія держави і права України: Доновітний час: Навч. посіб./ Іван Терлюк,; Львівський держ. ун-т внутрішніх справ . - К.: Атіка, 2006. - 399 с.
42. Україна у війні за державність: Історія організації і бойових дій Українських Збройних Сил 1917-1921. - К.: Україна, 1995.
43. Україна крізь віки: В 15 Т. -Т. 10 Українські визвольні змагання 1917-1921 рр. / О. С. Рублов, О. П. Реєнт. – К.: Альтернативи, 1999.
44. Українська революція і державність (1917-1920 рр.). - Кер. авт. колективу І. Л. Гошуляк. - К.: ПВ, 1998.
45. Українська соборність: ідея, досвід, проблеми: До 80-річчя Акта злуки 22 січня 1919 р. Збірник. Ред. І. Ф. Курас. - К., 1999.
46. Українська Центральна Рада: документи і матеріали: У 2-х томах. – К., 1996 – 1997.
47. Універсали українських гетьманів від Івана Виговського до Івана Самойловича (1657-1687) / І. Бутич та ін. (упоряд.) – К.; Л.: НТШ 2004.
48. Хачатурян Н.А. Возникновение Генеральных штатов во Франции - М., 1976.
49. Хрестоматія з історії держави і права України у 2-х томах.– Київ, 1997.
50. Чайковський А.С. та ін. Історія держави і права України: Навчальний посібник. – Київ, 1997. – 240 с.
51. Чуткий А. Історія України: Навчальний посібник для студ. вищих навч. закладів/ Андрій Чуткий,; Міжрегіональна академія управління персоналом . - К.: МАУП, 2006. – 345 с.

51. Шаповал В.М. Державний лад країн світу. – К., 1999.

52. Швидько Г. Історія держави і права України (X - XIX століття): Навчальний посібник/ Ганна Швидько,; Ред. А.В.Шерстюк; Л.П.Небогатова; М-во освіти України; Нац. гірничої академії України. - Дніпропетровськ: Вид-во ДДУ, 1998. – 175 с.

53. Шишкін В.І. Забезпечення прав людини в судочинстві США (організаційні і процесуальні засади). – Київ, 2000.

Інформаційні ресурси

1. <http://portal.rada.gov.ua> - Офіційний веб-сайт Верховної Ради України.
2. <http://kmu.gov.ua> - Офіційний веб-сайт Кабінету Міністрів України.
3. <http://ccu.gov.ua> - Офіційний веб-сайт Конституційного Суду України.
4. <http://president.gov.ua> - Офіційний веб-сайт Президента України.
5. <http://www.nau.ua> - Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)».

Програму підготували:

Олійник Анатолій Юхимович, к.ю.н., проф.

Кагадій Микола Іванович, к.ю.н., с.н.с.